

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ร้ายแรงมีผลโดยตรงต่อผู้เสพเอง และส่งผลกระทบต่อที่อยู่ใกล้ชิดตลอดถึงสังคมส่วนรวม นำมาซึ่งความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินอย่างมหาศาลเป็นการบั่นทอนความมั่นคงของชาติ และส่งผลให้ประเทศต้องสูญเสียปัจจัยการผลิตในส่วนที่เป็นกำลังด้านบุคคลและกำลังทรัพย์เป็นจำนวนมาก รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ตลอดจนทำลายวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมและประเทศชาติ พลเมืองของประเทศใดที่มีผู้ติดยาเสพติดอยู่เป็นจำนวนมาก ประชากรของประเทศนั้นก็จะไม่มีคุณภาพในอันที่จะใช้สติปัญญามาคิดสร้างสรรค์ปรับปรุง พัฒนาประเทศของตนให้เจริญก้าวหน้า และยังเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครองของประเทศติดตามมา จะเห็นได้ว่าในระยะเวลาที่ผ่านมา รัฐบาลต้องสูญเสียเงินงบประมาณไปเป็นจำนวนมากกับการนำมาใช้ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตลอดจนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูบุคคลผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้สามารถออกไปทำหน้าที่ทางสังคมของตนได้อย่างสมบูรณ์ แต่ว่าปัญหายาเสพติดจะทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง และเป็นปัญหาเรื้อรังที่จะแก้ไขได้ยากมากยิ่งขึ้น

ประเทศไทยประสบกับปัญหายาเสพติด ทั้งในด้านการเป็นพื้นที่ผลิต พื้นที่การค้ำ พื้นที่แพร่ระบาดและเป็นพื้นที่ทางผ่านของยาเสพติด โดยมีตัวยาหลักที่ประสบปัญหา คือ ฝิ่น เฮโรอีน กัญชา ยาบ้า สารระเหย โคเคน เอ็กซ์ตาซี และสารเสพติดประเภทวัตถุออกฤทธิ์บางชนิด เนื่องจากประเทศไทยมีส่วนที่ติดกับพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นแหล่งที่ผลิตยาเสพติดที่สำคัญ ของโลก แห่งหนึ่ง โดยเฉพาะยาเสพติดประเภท ฝิ่น เฮโรอีน จะกระจายในพื้นที่ภาคเหนือบริเวณ สามเหลี่ยมทองคำ พื้นที่กรุงเทพมหานคร และพื้นที่ภาคใต้ กัญชาจะผลิตมากในภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ส่วนการค้ายาบ้าได้แพร่กระจายอยู่ในทุกภูมิภาค และเนื่องจากการคมนาคมในประเทศ มีความสะดวก จึงมีการลักลอบลำเลียงยาเสพติดทั้งภายในประเทศและไปต่างประเทศ โดยเฉพาะ ลักลอบลำเลียง เฮโรอีนไปขายยังต่างประเทศ เช่น อเมริกา ออสเตรเลีย และยุโรป เป็นต้น ยังมีการลักลอบลำเลียงกัญชาจากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือมายังกรุงเทพมหานคร เพื่อส่งต่อไปยังต่างประเทศ ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2543)

การแพร่ระบาดของยาเสพติดสู่เยาวชนในสถานศึกษามีแนวโน้มสูงขึ้น รวมทั้งชนิดของ ยาเสพติด ก็มีความร้ายแรงขึ้นตามลำดับ จากสถิติการติดตามและแก้ไขปัญหาเสพติดของฝ่ายสารเสพติด กองสารวัตรนักเรียน กรมพลศึกษา ปี พ.ศ. 2538 พบว่า สารเสพติดที่ใช้กันมากในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงระดับอาชีวศึกษา จะเริ่มจากบุหรี่ กัญชา สารระเหย มอร์ฟิน จนถึงเฮโรอีน สอดคล้องกับการสำรวจของกระทรวงศึกษาธิการปี พ.ศ. 2541 จากนักเรียน 6,209,767 คน พบว่า สารเสพติดที่ใช้กันมากคือ บุหรี่ ยาบ้า รองลงมาคือ เหล้า กัญชา สารระเหย และเฮโรอีน ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกระทรวงศึกษาธิการ, 2539, หน้า 4) สำนักงานวิจัยเอแบค - เคเอสซีอินเตอร์เน็ต (เอแบคโพลล์) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ได้ทำการวิจัยโดยเก็บข้อมูล ช่วงเดือน กรกฎาคม - ตุลาคม พ.ศ. 2544 จากนักเรียน นักศึกษาภาคปกติ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จนถึงระดับปริญญาตรีจากสถาบันการศึกษาทุกสังกัดทั่วประเทศ จำนวน 6,092,472 คน โดยไม่นับรวมกลุ่มนักศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาราช โดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่า นักเรียน นักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด มีจำนวน 2,700,049 คน คิดเป็นร้อยละ 44.3 ไม่เกี่ยวข้องจำนวน 3,392,423 คน คิดเป็นร้อยละ 55.7 ประเภทยาเสพติดที่นักเรียน นักศึกษาเกี่ยวข้องมากที่สุด (ไม่นับรวมเหล้า และบุหรี่) คือ ยาบ้า คิดเป็นร้อยละ 58.5 และเกี่ยวข้องน้อยที่สุด ได้แก่ โคเคน และมอร์ฟิน คิดเป็นร้อยละ 4.9 และกลุ่มสังกัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องยาเสพติดมากที่สุด คือ อาชีวศึกษา ร้อยละ 14.2 ส่วนสาเหตุที่ทำให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากที่สุด (ข้อมูลตอบได้มากกว่า 1 สาเหตุ) คือ อยากรู้อยากลอง ร้อยละ 62.8 ต่ำสุดคือ ถูกบังคับ ร้อยละ 3.0 กลุ่มบุคคลที่เป็นผู้จำหน่ายยาเสพติดมากที่สุด คือ กลุ่มบุคคลภายในชุมชน ร้อยละ 36.4 และบุคคลภายในครอบครัวเป็นกลุ่มน้อยที่สุด ร้อยละ 3.8 (สำนักงานวิจัยเอแบค - เคเอสซีอินเตอร์เน็ต, 2544)

ยาเสพติดได้มีการแพร่ระบาดไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ส่วนมากในเขตภาคเหนือตอนบนตามแนวชายแดนไทย - พม่า และไทย - ลาว ซึ่งมีการนำเข้ายาเสพติดจากนอกประเทศอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะยาบ้า จากข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดรักษาในปี พ.ศ. 2538 ในเขตภาคเหนือจำนวน 9,800 คน พบว่า กลุ่มใช้สารเสพติดครั้งแรกคือ อายุ 15 - 19 ปี มากที่สุด ร้อยละ 36.5 ระดับการศึกษาประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 35.5 มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่มากที่สุด ร้อยละ 22.7 รองลงมา ได้แก่ จังหวัดตาก ร้อยละ 12.5 และจังหวัดลำปาง ร้อยละ 11.1 (สำนักงานกิจการพิเศษ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2539, หน้า 1 - 5)

จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ติดกับชายแดนไทย - พม่า มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการซื้อ การขาย และการเสพ ตลอดจนเป็นพื้นที่นำเข้าและเส้นทางลำเลียงยาเสพติดที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเชียงดาว ฝาง ไชยปราการ แม่ฮาด และ เวียงแหง

(สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ฉบับเผยแพร่, 2543, หน้า 4) ทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณดังกล่าวมีอัตราการเสี่ยงกับปัญหาที่จะเกิดกับยาเสพติดเป็นอย่างมาก จากสถิติของศูนย์บำบัดรักษาเสพติดภาคเหนือ พบว่า จังหวัดเชียงใหม่มีผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษามากที่สุดในจำนวน 17 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 45.16 (ศูนย์บำบัดรักษาเสพติดภาคเหนือ, 2544)

จากข้อมูลและสถิติดังที่กล่าว ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดมีแนวโน้มจะขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะสถานศึกษาที่มีนักเรียนกำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็นและอยากรู้อยากทดลองในเรื่องใหม่ๆ ยาเสพติดก็เป็นสิ่งหนึ่งที่นักเรียนมีส่วนที่จะเข้าไปเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถานศึกษาที่อยู่ใกล้กับแหล่งซื้อ ขาย หรือแหล่งเสพยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ (2552 หน้า 3) ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวจึงมีแนวคิดว่าการจัดการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์จึงเปรียบเสมือนเหรียญ สองด้าน คือ ด้านหนึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาแต่ละช่วงชั้นเพื่อสร้างองค์ความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ มีทักษะการดำรงชีวิตที่เกิดจากการฝึกหัดสามารถใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพอีกด้านหนึ่ง คือ เป็นการบ่มเพาะกล่อมเกลา ปลุกฝัง และปลูกจิตสำนึก เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เกิดความตระหนักบนบทบาทหน้าที่ของตนในจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียน สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สถานศึกษาทุกระดับ ทุกสังกัด และหน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่ ส่งเสริมสนับสนุน และร่วมจัดการศึกษา จึงมีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน จัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นภารกิจทั้ง 3 ด้าน (3D) ได้แก่ ด้านประชาธิปไตย (Democracy) คือ การมีความตระหนักเห็นความสำคัญ ศรัทธาและเชื่อมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ระวังภัยการทุจริตและการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ด้านคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นไทย (Decency) คือ การมีคุณธรรม จริยธรรม มีความดีงาม รู้จักรับผิดชอบชั่วดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยรวมทั้งยึดถือและปฏิบัติในการดำรงชีพสืบไปและด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug-Free) คือ การมีความเข้าใจรู้จักพิษภัยของยาเสพติดและรู้จักการหลีกเลี่ยง

โรงเรียนบ้านแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพประกอบด้วยโรงเรียนภายในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่คะจำนวน 5 โรงเรียน ซึ่งโรงเรียนเหล่านั้นส่วนใหญ่ประกอบด้วยนักเรียนที่เป็นชนเผ่าที่ราบสูงและนักเรียนที่เป็นชาวต่างด้าว ทำให้เกิดปัญหาการเคลื่อนย้ายประชากร ประชากรไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดอยู่เสมอและทางโรงเรียนบ้านแม่คะมีนักเรียนส่วนใหญ่เป็นคนไทย ตั้งอยู่ใจกลางของชุมชนมีคนงาน

จากต่างถิ่นมาทำงานเป็นประจำจึงพบว่าปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนมีแนวโน้มจะขยายตัวมากขึ้น ซึ่งสถานศึกษาอยู่ใกล้กับแหล่งชุมชนซื้อ ขาย หรือแหล่งเสพยาเสพติด ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจ และได้ศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหารวมทั้งแนวปฏิบัติในการป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนบ้านแม่คะ อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่ จากผู้บริหารโรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง เพื่อหาแนวทางการป้องกัน ปัญหาเสพติดในโรงเรียนบ้านแม่คะ อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการป้องกันปัญหายาเสพติดในโรงเรียนบ้านแม่คะ อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเสนอแนวปฏิบัติในการป้องกันปัญหายาเสพติดในโรงเรียนบ้านแม่คะ อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาทำการศึกษาจากประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน และครูจำนวน 17 คน คณะกรรมการนักเรียน โรงเรียนบ้านแม่คะ จำนวน 10 คน หัวหน้าห้องตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 คน ของโรงเรียนบ้านแม่คะ อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่ รวม 43 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาปัญหาและแนวปฏิบัติในการจัดระบบการป้องกันปัญหายาเสพติดในโรงเรียนบ้านแม่คะ อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่ ตามแนวทางการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2542, หน้า 49-53) ในกลุ่มนักเรียนเป้าหมาย 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด
 - 1.1 มาตรการทางการศึกษา
 - 1.2 มาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
 - 1.3 มาตรการทางเลือก
 - 1.4 การฝึกทักษะชีวิต
 - 1.5 การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อน

2. กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติด
3. กลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติด
4. กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมในการค้ายาเสพติด มี 2 กลุ่ม คือ
 - 4.1 กลุ่มนักเรียนที่เป็นผู้ค้ายาเสพติด โดยเป็นส่วนของการกระบวนการค้ายาเสพติดที่อยู่นอกโรงเรียน หรือเป็นผู้ค้ารายย่อย
 - 4.2 กลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติด และขายยาเสพติดให้เพื่อน เพราะต้องการเงินซื้อยาเสพติดใช้

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาครั้งนี้มีนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้
 ยาเสพติด หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ก็ตาม เมื่อรับเข้าสู่ร่างกายโดยการกิน นิดสูบ สูด อม หรือดม แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ คือมีความต้องการที่จะรับสารนั้นตลอดเวลา ต้องการเพิ่มขนาดการเสพมากขึ้น มีอาการถอนยา หรืออยากยาเมื่อขาดยาและมีสุขภาพทรุดโทรม

การจัดระบบป้องกันปัญหาเสพติด หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาตามแนวทางป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม

แนวปฏิบัติในการป้องกัน หมายถึง วิธีการดำเนินงานป้องกันที่ควรจะเป็นตามแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลที่ได้

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ผลการศึกษาอาจนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงระบบการป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนบ้านแม่คะ อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่
2. สามารถนำระบบที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวปฏิบัติในการป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนบ้านแม่คะ อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่